

מדינת ישראל - משרד הבריאות			
שירותי בריאות הציבור			
מערכת נהלי עבודה			
שם הנוהל: עובדי בריאות נשאי נגיף HIV		מספרו: נוהל 3/2009	
נוהל מתאריך: 25.2.09		בתוקף מיום: 2/3/09	
תאריך עדכון			
<p>1. כללי</p> <p>בספרות הרפואית העולמית דווח, עד ליום פרסום נוהל זה, על שלושה מקרים בהם אירעה הדבקת מטופל בנגיף HIV ממטפל נשא. בישראל התקבלו דווחים בודדים על עובדי מקצועות הבריאות שהינם נשאי הנגיף. משרד הבריאות ממנה מעת לעת ועדות רפואיות "אד-הוק" מכוח החוקים והתקנות המסדירים עיסוקם של בעלי מקצועות רפואיים אשר דנות בהתאם למקרה בדיווחים המתקבלים.</p> <p>בעבודה שפירסם המרכז לבקרת מחלות בארה"ב (Center for Disease Control and Prevention), לפני תקופת הטיפול האנטירטרוויראלי היעיל (HAART), דווח כי הסיכון של מנתח נשא HIV להעביר את הנגיף למטופל במהלך 7 שנות עבודה הוא 0.8-8.1%. במס' מדינות מערביות (אנגליה, צרפת, אוסטרליה) נקבע כי ישנו צורך בדיון פרטני בועדה "אד-הוק" אשר תבדוק את הפעילות המקצועית של עובד הבריאות הנשא ואת מצב בריאותו. תפקידה של ועדה זו הוא לבחון מספר היבטים: האם ניתן להתייר, או יש להגביל את המשך עבודתו של עובד בריאות נשא, ובאילו מקרים אם בכלל יש להודיע למטופל על עובדת היות המטופל נשא.</p>			
<p>2. מטרה</p> <p>מטרת נוהל זה היא להתוות קווים מנחים להעסקת עובדי בריאות נשאי נגיף HIV.</p>			
<p>3. עקרונות</p> <p>3.1 על כל עובד בריאות מוטלת אחריות לבריאותם של מטופליו ולכן יש לעודד דיווח על אירועים חריגים של חשיפה פוטנציאלית ל-HIV בעת ביצוע פעולות פולשניות מועדות לחשיפה (פפמי"ח) (ר' הגדרה בסעיף 6.2), ולעודד עובדי בריאות (ר' הגדרה בסעיף 6.1) לבצע בדיקות וולונטריות לגילוי נשאות של נגיף HIV.</p> <p>3.2 יש לחזק את מודעות עובדי מערכת הבריאות לשמירה על כללי הזהירות הסטנדרטים (standard precautions) למניעת הדבקה נגיפית דרך דם ונוזלי גוף (ראה סעיף 8.1).</p> <p>3.3 על המעסיק חלה החובה לשמור על סודיות רפואית וצנעת הפרט בכל הנוגע למצבו הבריאותי של עובד הבריאות הנשא, העובד במוסד.</p> <p>3.4 עלות ביצוע בדיקות והמשך בירור וטיפול בעובד הבריאות נשא/חולה HIV, חלה על הגורם המבטח.</p>			
נערך על ידי: ד"ר ד. שם טוב, עו"ד ט. אגמון, פרופ' י. לרמן, פרופ' א. מוזס, פרופ' ש. פולק, דר' ג. פינסקר, פרופ' י. יוסט	אושר ע"י: ד"ר איתמר גרוטו, ראש שירותי בריאות הציבור	חתימה: 	דף מספר 1 מתוך 8

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

מספרו: נוהל 3/2009

שם הנוהל: עובדי בריאות נשאי HIV

תאריך עדכון:

בתוקף מיום: 2/3/09

נוהל מתאריך: 25.2.09

4. משתמשים

הנחיות אלה מתייחסות לעובדי בריאות העוסקים בפעולות פולשניות מועדות לחשיפה (פפמ"ח).

5. חלות הנוהל

נוהל זה חל על –

5.1 עובדי בריאות

5.2 מעסיקים של עובדי בריאות ומנהלי מוסדות רפואיים

5.3 מרכזי האיידס

6. הגדרות

6.1 עובד בריאות (לצורך נוהל זה): עובד בריאות המבצע פפמ"ח.

6.2 פפמ"ח: פעולה פולשנית מועדת לחשיפה, אשר ביצועה עלול להביא להעברת גורם זיהומי מעובד בריאות נשא למטופל בזמן ביצוע פפמ"ח ידי עובד הבריאות (גם אם הוא לובש כפפות) עלולות לבוא במגע עם מכשיר חד, מחט, ושברי עצם. להגדרת פפמ"ח לפי מקצועות ר' נספח מס' 1.

6.3 עומס נגיף – viral load: בדיקה כמותית של מספר עותקים של נגיף HIV במ"ל דם.

6.4 רמת CD₄ – מספר לימפוציטים מסייעים מסוג CD₄ בממ"ק דם.

6.5 חשיפה – מגע עם דם או נוזלי גוף, העלולים להכיל HIV ולפיכך עלולים להעביר את הנגיף.

6.6 ועדה רפואית - ועדה רפואית ארצית שמונתה לפי הוראות חוקים ותקנות המסדירים עיסוקם של עובדי בריאות במקצועות השונים.

דף מספר 2 מתוך 8

חתימה:

אשר ע"י: ד"ר
איתמר גרוטו,
ראש שירותי
בריאות הציבור

נערך על ידי:
ד"ר ד. שם טוב, עו"ד ט. אגמון,
פרופ' י. לרמן, פרופ' א. מוזס,
פרופ' ש. פולק, דר' ג. פינסקר,
פרופ' י. יוסט

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

מספרו: נוהל 3/2009

שם הנוהל: עובדי בריאות נשאי HIV

תאריך עדכון:

בתוקף מיום: 2/3/09

נוהל מתאריך: 25.2.09

7. ביסוס משפטי

7.1 חוק ביטוח בריאות ממלכתי התשנ"ד – 1994.

7.2 חוק זכויות החולה, התשנ"ו – 1996.

7.3 נוהל ראש שירותי בריאות הציבור מס' 5/2001: הנחיות למניעת הדבקה ב-HIV לאחר חשיפה לדם או לאחר יחסי מין לא מוגנים.

7.4 חוזר ראש שירותי בריאות הציבור מס' 3/2006: נוהל למניעת הדבקה בנגיפים HBV ו-HCV אחרי חשיפה לדם ו/או לנוזלי גוף אחרים בקרב עובדי בריאות.

7.5 חוק מס מקביל ותקנות מס מקביל (שירותי בריאות בעבודה), התשל"ג-1973.

7.6 פקודת הרופאים [נוסח חדש] התשל"ז-1976, פקודת רופאי השיניים [נוסח חדש] התשל"ט-1979, תקנות בריאות העם (צוות סיעודי במרפאות, התשמ"א-1981, תקנות בריאות העם (עוסקים בסיעוד בבתי חולים), התשמ"ט-1988, חוק הסדרת העיסוק במקצועות הבריאות, התשס"ח-2008, פקודת המיילדות, וחוקים נוספים המסדירים עיסוק במקצועות בריאות, ככל שמקצועות אלה עוסקים בפפמ"ח.

7.7 במידה ועובד הבריאות הינו קטין – חלות גם הוראות חוק עבודת הנוער, תקנות עבודת נוער (בדיקות רפואיות), ותקנות עבודת נוער (עבודות אסורות ועבודות מוגבלות).

8. השיטה

8.1 את חיזוק המודעות בקרב עובדי מערכת הבריאות למניעת הדבקה בנגיף (ראה סעיף 3.2) יש לבצע ע"י קיום פעולות הסברה במוסד המעסיק ושילוט ברור ובולט בחדרי הניתוח.

8.2 אין הצדקה לבצע בדיקות סריקה (screening) גורפות לגילוי נשאות HIV לעובדים במקצועות הבריאות.

8.3 יש לעודד עובדי בריאות המבצעים פפמ"ח להיבדק לנשאות ל-HIV אולם ככלל אין לחייב עובדי בריאות להיבדק.

דף מספר 3 מתוך 8

חתימה:

אושר ע"י: ד"ר
איתמר גרוטו,
ראש שירותי
בריאות הציבור

נערך על ידי:
ד"ר ד. שם טוב, עו"ד ט. אגמון,
פרופ' י. לרמן, פרופ' א. מוזס,
פרופ' ש. פולק, ד"ר ג. פינסקר,
פרופ' י. יוסט

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

מספרו : נוהל 3/2009

שם הנוהל: עובדי בריאות נשאי HIV

תאריך עדכון:

בתוקף מיום: 2/3/09

נוהל מתאריך : 25.2.09

8.4 אם תוצאות הבדיקה של עובד בריאות לנשאות ל-HIV חיובית - עליו לפנות למרפאת איידס באחד ממרכזי האיידס להמשך בירור וטיפול.

8.5 מרכז איידס שאליו פנה עובד בריאות שהתגלה כנשא HIV - יודיע מייד למנהל הרפואי של המוסד הרפואי בו מועסק עובד הבריאות הנשא, בנוסף לכל דיווח אחר המתחייב על פי חוק.

8.6 המנהל הרפואי במוסד המעסיק יודיע לעובד בריאות שנמצא חיובי ל-HIV כי עליו להפסיק מיידית את ביצוע פעולות פפמ"ח במסגרת עבודתו, אך הוא רשאי להמשיך בכל פעילות רפואית אחרת שאיננה פפמ"ח.

8.7 המוסד המעסיק צריך לקיים מערכת לניהול סיכונים/אבטחת איכות ובמסגרתה לעודד דווח של עובדים על עובדת היותם נשאי HIV ולדווח על אירועים בהם היתה חשיפה של מטופל לדם או לנוזלי גוף של עובד נשא. מומלץ כי בכל מוסד המעסיק עובדי בריאות יכתב נוהל פנימי לדווח ומעקב אחר אירועים מסוג זה.

8.8 כל מקרה שבו קיים סיכון או חשד של הדבקה של מטופל על ידי עובד בריאות במהלך ביצוע פפמ"ח ידווח מיידית לאחראי על ניהול סיכונים/אבטחת איכות של המוסד.

8.9 אחראי על ניהול סיכונים ידווח לועדה הרפואית שמינה מנכ"ל משרד הבריאות.

8.10 עבודתו של עובד בריאות נשא HIV בביצוע פפמ"ח תופסק עד לקבלת החלטת הועדה הרפואית, אולם הוא רשאי להמשיך בכל פעילות רפואית אחרת שאיננה פפמ"ח.

8.11 עובד הבריאות הנשא יוכל לחדש את עבודתו בפפמ"ח במידה והעומס הנגיפי בדמו בלתי ניתן לזיהוי (undetectable) (פחות מ-50 עותקים/מ"ל) ומצבו הכללי והקליני טוב, על סמך כל הממצאים (הקליניים והמעבדתיים) שיומצאו לועדה. בדיקת עומס נגיפי תתבצע כל שלושה חודשים (ראהנספח מס' 2).

8.12 עובד בריאות נשא הנבדק לחזור לבצע פפמ"ח וקיים עומס נגיפי מזוהה בדמו - יקבל בכל מקרה טיפול תרופתי אנטי רטרווירלי על מנת להשיג ולשמר עומס נגיפי בלתי ניתן לזיהוי (שהוא תנאי לחידוש עבודתו בפפמ"ח) גם אם ע"פ ההנחיות הקליניות הבינלאומיות המקובלות מצבו אינו מצריך טיפול כאמור, וזאת כדי להגן על המטופלים מפני הדבקה באמצעות שמירה על רמה בלתי ניתנת לזיהוי של העומס הנגיפי.

דף מספר 4 מתוך 8

חתימה:

אושר ע"י: ד"ר
איתמר גרוטו,
ראש שירותי
בריאות הציבור

נערך על ידי:
ד"ר ד. שם טוב, עו"ד ט. אגמון,
פרופ' י. לרמן, פרופ' א. מוזס,
פרופ' ש. פולק, דר' ג. פינסקר,
פרופ' י. יוסט

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

שם הנוהל: עובדי בריאות נשאי HIV מספרו : נוהל 3/2009

נוהל מתאריך : 25.2.09 בתוקף מיום : 2/3/09 תאריך עדכון :

8.13 עובד הבריאות הנשא ימצא במעקב רפואי סדיר, של מרכז איידס. מרכז זה ידווח לוועדה הרפואית באופן סדיר אודות ממצאי המעקב הרפואי וסדירותו, מידי 3 חודשים. בתום 6 חודשי מעקב ודווח, הועדה הרפואית תתכנס ותגיש את מסקנותיה באשר להמשך העסקתו של עובד הבריאות הנשא בפפמ"ח. המסקנות ימסרו לעובד, למנכ"ל משרד הבריאות ולמנהל הרפואי של המוסד הרפואי המעסיק.

8.14 אין הצדקה רפואית או אפידמיולוגית להודיע מראש למטופל על מצב הנשאות של עובד בריאות המטפל בו. מסירת מידע כאמור בדיעבד מותרת במקרה בו אירעה חשיפה בה קיים סיכון ממשי להדבקת המטופל, ואולם יש למסור את המידע באופן הפוגע במידה המועטה האפשרית בסודיות הרפואית ובצנעת הפרט של עובד הבריאות.

9. אזהרות מיוחדות

9.1 לפי חוק עבודת הנוער **חל איסור להעסיק קטין** (שטרם מלאו לו 18), בעבודה במחלקות בתי חולים שבהן קיימת סכנת הידבקות במחלות זיהומיות, או במעבדות למיקרוביולוגיה, אלא אם העבודה חיונית להכשרתו המקצועית, וזו אושרה על ידי שר התעשייה, המסחר והתעסוקה (תמ"ת). לפיכך, אין להעסיק קטינים בביצוע פפמ"ח, אלא אם התקבל אישור כאמור ובמסגרת חלק חיוני של הכשרתם המקצועית.

לא בתוקף

דף מספר 5 מתוך 8

חתימה :

אושר ע"י : ד"ר
איתמר גרוטו,
ראש שירותי
בריאות הציבור

נערך על ידי :
ד"ר ד. שם טוב, עו"ד ט. אגמון,
פרופ' י. לרמן, פרופ' א. מוזס,
פרופ' ש. פולק, ד"ר ג. פינסקר,
פרופ' י. יוסט

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

מספרו : נוהל 3/2009

שם הנוהל: עובדי בריאות נשאי HIV

תאריך עדכון:

בתוקף מיום: 2/3/09

נוהל מתאריך : 25.2.09

נספח מס' 1

פעולות פולשניות מועדות לחשיפה

ההנחיות לגבי פעולות מועדות לחשיפה הן כלליות. יש לבדוק באופן פרטני אלו פעולות מבצע העובד ובאלו שיטות ולא להסתפק בהגדרת תפקידו. כמו כן, צריך לקחת בחשבון גם את מיומנותו של העובד ואת מצבו של המטופל (למשל, אי שקט). להלן דוגמאות לפעולות מועדות לחשיפה בתחומים שונים של הרפואה:

1. תאונות ורפואה דחופה

מי שמנוע לבצע פעולות מועדות לחשיפה אינו יכול לתת טיפול במקרי טראומה לפני ההגעה לבית חולים. לאנשי צוות אלה אסור לבדוק בדיקה גופנית חולה שעבר טראומה עם רקמות פתוחות משום שקיים סיכון לפציעה מרקמות חדות, כמו עצם שבורה. פעולות נוספות מועדות לחשיפה בתחום זה כוללות בדיקה רקטלית בעת שבר באגן, תפירה עמוקה לעצירת דימום ועיסוי לב פנימי. כמו כן, מומלץ להימנע ממצבים בהם קיים סיכון לנשיכה של אצבעות המטפל (כמו מטופל אלים או בעת התקף אפילפטי). עדיף שהנשמה מפה לפה תבוצע על ידי איש צוות שאינו מנוע מלביצע פעולות מועדות לחשיפה.

2. הרדמה

פעולות המבוצעות רק מילעורית (PERCUTANEOUSLY) ואינטובציה אנדוטרכאלית אינן מועדות לחשיפה.

3. קרדיולוגיה

פעולות מילעוריות, לרבות צנתור אינן מועדות לחשיפה, בתנאי שלא מתבצע חתך לגישה וסקולרית. צנתור חתך וריד (CUTDOWN) המערב דיסקציה לרקמות נחשב מועד לחשיפה. הכנסת קוצב יכולה להיות פרוצדורה מועדת לחשיפה – תלוי האם אצבעות המבצע מוסתרות מראייה בתוך רקמות החולה בנוכחות מכשיר חד במהלך הטיפול.

4. רפואת שיניים

רב הפעולות ברפואת שיניים מועדות לחשיפה, למעט בדיקה בעזרת מראה לפה.

5. אף אוזן גרון

בדרך כלל הפעולות נחשבות כמועדות לחשיפה, למעט פעולות פשוטות המתבצעות בעזרת אנדוסקופ כל עוד אצבעות המבצע תמיד נראות בחוץ.

6. אנדוסקופיה

פעולות אנדוסקופיות פשוטות (כמו גסטרוסקופיה, ברונקוסקופיה) אינן נחשבות כמועדות לחשיפה, אך יש להימנע מהן אם ישנו סיכון משמעותי שהמטופל ינשוך את אצבעות המטפל כמו במקרים של מטופל אלים. קיים סיכון שפעולות אנדוסקופיות ניתוחיות (כמו ציסטוסקופיה, לפרוסקופיה) תתפתחנה עקב סיבוכים לפעולות מועדות לחשיפה. לכן צריך להיות עמית זמין היכול לבצע פעולות מועדות לחשיפה במידת הצורך.

דף מספר 6 מתוך 8

חתימה:

אושר ע"י : ד"ר
איתמר גרוטו,
ראש שירותי
בריאות הציבור

נערך על ידי:
ד"ר ד. שם טוב, עו"ד ט. אגמון,
פרופ' י. לרמן, פרופ' א. מוזס,
פרופ' ש. פולק, דר' ג. פינסקר,
פרופ' י. יוסט

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

מספרו : נוהל 3/2009

שם הנוהל: עובדי בריאות נשאי HIV

תאריך עדכון:

בתוקף מיום: 2/3/09

נוהל מתאריך : 25.2.09

7. גניקולוגיה

פעולות כירורגיות פתוחות נחשבות כמועדות לחשיפה. הרבה פעולות גניקולוגיות קטנות אינן נחשבות כמועדות לחשיפה, למשל DILATATION & CURETTAGE, קולפוסקופיה, הכנסת התקנים למניעת הריון ועוד – בתנאי שאצבעות המבצע נשארות כל הזמן בטווח הראייה כאשר משתמשים במכשיר חד. ביצוע CONE BIOPSY עם סקלפל – מועד לחשיפה. ביצוע פעולה זו באמצעות לייזר אינו מועד לחשיפה, אך אם השתמשו בהרדמה מקומית לצוואר הרחם כאשר אצבעות המנתח מחוץ לטווח הראייה – זו פעולה מועדת לחשיפה.

8. לפרוסקופיה

בדרך כלל זו אינה פעולה מועדת לחשיפה, כי אצבעות המטפל תמיד בטווח הראייה. ישנו סיכון שלפרוסקופיה תרפויטית (וסיכון נמוך יותר לפרוסקופיה אבחנתית) תסתבך ויהיה צורך לבצע פעולות מועדות לחשיפה. לכן צריך להיות עמית זמין המורשה לבצע פעולות אלה.

9. מילדות

לידה רגילה דרך הנרתיק ושימוש במספרים לביצוע אפיזיוטומיה אינן פעולות מועדות לחשיפה. אינפילטריציה של הרדמה מקומית לפני האפיזיוטומיה, תפירת האפיזיוטומיה והצמדת אלקטרודות לגולגולת של תינוק נחשבות לפעולות מועדות לחשיפה.

10. אופתלמולוגיה

פעולות אופתלמולוגיות שיגרתיות אינן מועדות לחשיפה, למעט ניתוח באורביטה. יוצאים מהכלל עלולים להיות חלק מהמצבים של טראומה חדה.

11. רדנולוגיה

צנתור חתך וריד CUTDOWN הכולל דיסקציה של רקמות אסור לביצוע על ידי מטפלים שאינם מורשים לבצע פעולות מועדות לחשיפה. כל הפעולות המלעוריות, לרבות הדמית עץ וסקולרי, מערכת המרה ומערכת כליתית, פעולות ניקוז וביופסיות אינן מועדות לחשיפה.

12. ניתוחים

כל הפעולות הניתוחיות הפתוחות מועדות לחשיפה.

13. דיאליזה

כלולה ברשימת הפעולות המועדות לחשיפה.

דף מספר 7 מתוך 8

חתימה:

אושר ע"י : ד"ר
איתמר גרוטו,
ראש שירותי
בריאות הציבור

נערך על ידי:
ד"ר ד. שם טוב, עו"ד ט. אגמון,
פרופ' י. לרמן, פרופ' א. מוזס,
פרופ' ש. פולק, ד"ר ג. פינסקר,
פרופ' י. יוסט

מדינת ישראל - משרד הבריאות
שירותי בריאות הציבור

מערכת נהלי עבודה

מספרו : נוהל 3/2009

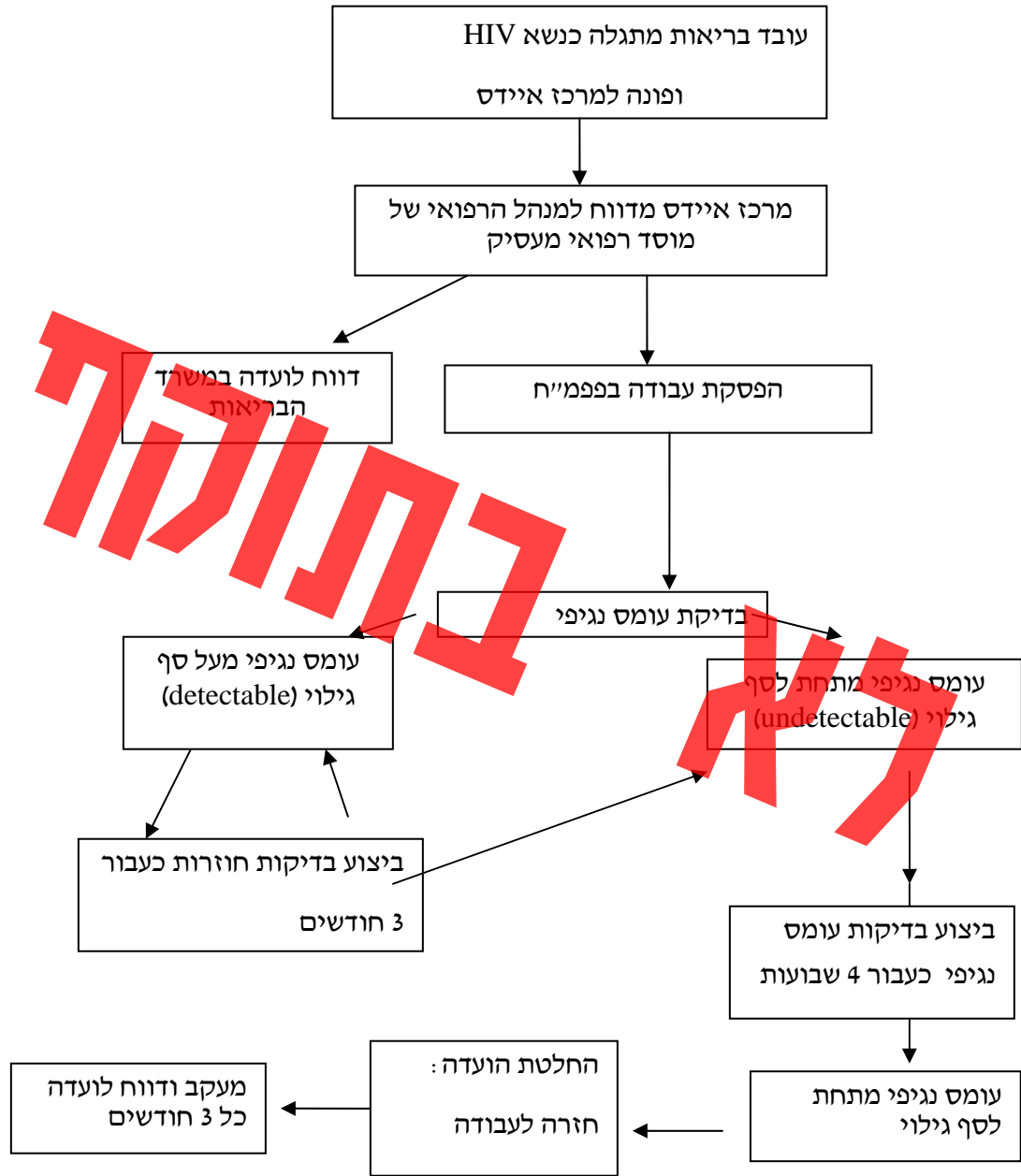
שם הנוהל: עובדי בריאות נשאי HIV

תאריך עדכון:

בתוקף מיום: 2/3/09

נוהל מתאריך: 25.2.09

נספח מס' 2

דף מספר 8 מתוך 8

חתימה:

אושר ע"י: ד"ר
איתמר גרוטו,
ראש שירותי
בריאות הציבור

נערך על ידי: דר' ד. שם טוב,
עו"ד ט. אגמון, פרופ' י. לרמן,
פרופ' א. מוזס, פרופ' ש. פולק,
דר' ג. פינסקר, פרופ' י. יוסט

לא בתוקף